

Hyvinvointivaltion ja markkinoiden välisistä suhteista

Seppo Sallilan kirjoittama artikkeli YP:n numerossa 6/2005 nostaa esille kiinnostavan kysymyksen siitä, miten hyvinvointivaltion politiikka vaikuttaa markkinoihin. Täsmällisemmin Sallila pohtii verotuksen ja tulonsiirtojen vaikutusta köyhyyteen ja eriarvoisuuteen. Sallila päätyy siihen tulokseen, että markkinat reagoivat hyvinvointivaltion tulonsiirtoihin ennakoivasti voimakkaan negatiivisesti köyhyyttä ja eriarvoisuutta lisäävästi (Sallila 2005, 607). Hän toteaa myös, että hyvinvointivaltio yhdessä markkinoiden kanssa ensin synnyttää köyhyyttä ja sitten poistaa sitä (Sallila 2005, 606).

Onko asian laita todella näin? Mielestäni kysymykset vaativat perusteellisempaa tarkastelua ja Sallilan muuten matemaattisesti lahjakkaassa analyysissä on mielestäni kolme kohtaa, jotka voi kyseenalaistaa.

Ensinnäkin analyysin aineisto koostuu 23 maasta, joista peräti seitsemän on entisiä kommunistisia maita. Aineistovuosi on vuoden 2000 tuntumassa. On epärealistinen oletus, että näiden seitsemän maan markkinat olisivat voineet reagoida ennakoivasti tulonsiirtomäärien muutoksiin. Kyseisten maiden taloudellinen tilanne oli 1990-luvulla myllerryksessä ja yksiyksistämisen ja vapaat markkinat

olivat vasta kehittymässä. Inflaatio karkasi monessa näistä maista käsistä ja työttömyys, taloudelliset ja sosiaaliset erot sekä (markkina)köyhyys lisääntyivät hälyttävästi täysin muista syistä kuin tulonsiirtopolitiikan seurauksena.

On mielestäni myös arveluttavaa, että Ranska ja varsinkin Sveitsi ovat mukana aineistossa, sillä näiden maiden tiedot ovat vuosilta 1994 ja 1992 ja siten eivät välttämättä ole vertailukelpoisia muiden maiden tietojen kanssa. Tämä esimerkiksi siksi, että sekä markkinatulon mukainen köyhyysaste että tulonsiirtojen osuus käytettävissä olevasta tulosta ainakin epäsuorasti ovat enemmän tai vähemmän riippuvaisia muuttuvista taloussuhdanteista.

Jos poistetaan entiset kommunistiset maat sekä Ranska ja Sveitsi Sallilan kuviosta 1, ei voi enää hahmottaa minkäänlaisia yhteyttä markkinatulon mukaisen köyhyysasteen ja tulonsiirtojen osuudesta käytettävissä olevasta tulosta (ks. kuvio 1). Ja vaikka poistettaisiin vain entiset kommunistiset maat, olisi selkeää yhteyttä vaikea hahmottaa.

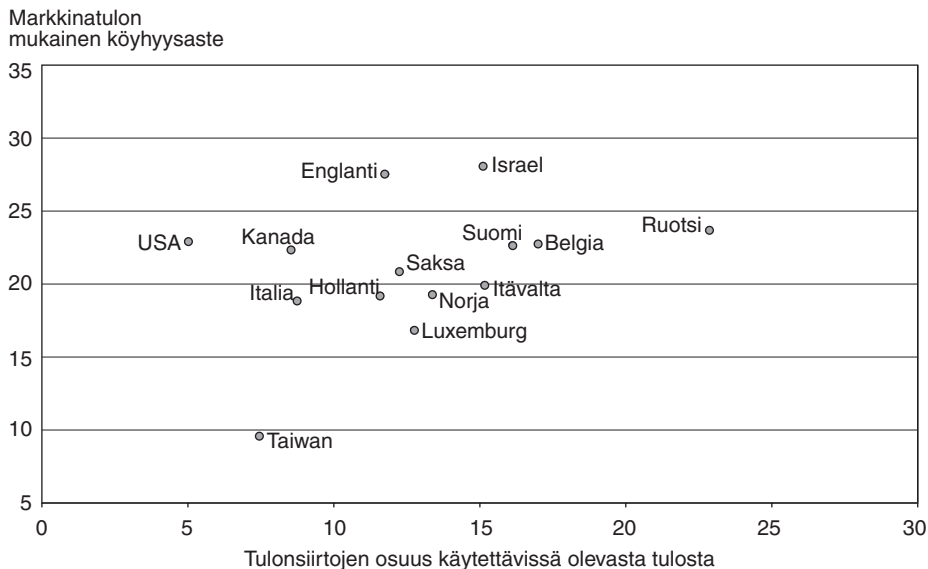
Toinen kohta, jonka mielestäni voi kyseenalaistaa Sallilan analyysissä, on se, että maiden keskinäinen vertailu kohdistuu vain yhteen ajankohtaan. Ajallinen ulottuvuus puuttuu täy-

sin, mutta kuitenkin Sallila tekee johtopäätöksen ajallisesta vaikutuksesta.

Sallilan yksi keskeinen hypoteesi on, että markkinat ehkä ottavat toiminnassaan huomioon hyvinvointivaltion toimien vaikutukset jo etukäteen (Sallila 2005, 595). Hän päätyy myöhemmin artikkelissaan siihen tulokseen, että näin asian laita todella on (Sallila 2005, 606–607). Sallila kirjoittaa, että voisi toki olettaa, että korrelaatio toimii myös toisin päin, niin että markkinatulon mukainen köyhyys johtaisi kasvaviin tulonsiirtoihin. Hän teila (2005, 601–602) kuitenkin tämän hypoteesin toteamalla: ”Jos tulonsiirtojärjestelmä olisi sama kaikissa maissa, niin tämä pitäisikin paikkansa, mutta tämä on myös hyvinvointivaltion tekijöiden poliittinen valinta, jossa avustuksen kohteeksi valitaan markkinatulon mukaan köyhät ja annetaan heille suhteellisen paljon rahaa.” Myöhemmin artikkelissaan Sallila tuntuu kuitenkin empivän tätä päätelmää ja kirjoittaa, että ei ole varma, ovatko tulonsiirrot markkinaköyhyyden syy vai seuraus, ja että on hyvin todennäköistä, että kyse on molemminpuolisesta vuorovaikutuksesta (Sallila 2005, 606).

Koska tämä kysymys selvästikin on keskeinen Sallilan analyysissä, olisi hänen mielestäni pitä-

Kuvio 1. Tulonsiirtojen laajuuden (x-akseli) menetetty yhteys markkinatulolla mitattuun köyhyysasteeseen (y-akseli)

nyt laajentaa analyysiaan ajallisesti ennen sen päätelmän tekemistä, että markkinat reagoivat hyvinvointivaltion tulonsiirtoihin ennakoivasti ja negatiivisesti köyhyyttä ja eriarvoisuutta lisäävästi. Sallilan olisi pitänyt tutkia, miten markkinaköyhyys ja tulonsiirrot ovat muuttuneet viimeksi kuluneiden kymmenien vuosien ajan eri maissa: löytyykö niiden väliltä jonkinlainen yhteys ja mikä on siinä tapauksessa ollut seurausta mistä?

En lähde tässä spekuloidaan, mihin tulokseen Sallila olisi päätenyt ajallisessa vertailussa, mutta voimme todeta, että poikkeuksellisen syvä lama iski Suomeen 1990-luvun alkupuolella. Tähän hyvinvointivaltion ”puolustusmekanismi” reagoi kasvatamalla tulonsiirtoja työttömille ja sitä eniten tarvitseville. 1990-luvun puolivälissä tehtiin vero- ja tulonsiirtojärjestelmiin muutoksia, jotka oleellisesti vähensivät tulonsiirtoja varakkailta köyhille (ks. esim. Suoniemi 2002,

26–32). Kuitenkaan markkinatulot eivät reagoineet tähän markkinatuloeroja kaventamalla, päinvastoin markkinatuloerot ovat kasvaneet Suomessa laman jälkeen, vaikka hyvinvointipolitiikkaa siis leikattiin kovalla kädellä 1990-luvun puolivälissä.

Tulemme nyt Sallilan analyysin kolmanteen kyseenalaiseen kohtaan, joka on teoreettinen. Sallila esittää artikkelin alussa teorioita siitä, miksi hyvinvointipolitiikka tulonsiirtoineen mahdollisesti johtaisi markkinaköyhyiden kasvuun, ja päätyy myöhemmin toteamiseen, että yksi syy voi olla se, että ”tulonsiirrot laskevat palkkoja” (Sallila 2005, 607). Vaikuttaa siltä, että Sallila uskoo yritysten kantavan työntekijöistään jonkinlaista eettistä vastuuta, jota ne vähentävät, kun valtio kasvattaa vastuutaan. Tai sitten niin, että yritykset siirtävät varoja palkkoihin ja palkkaavat uusia työntekijöitä, jos niitä otetaan vähemmän voittoja

pois esim. keventämällä verotusta. Luulen kuitenkin, että tämä on toiveajattelua. Viime aikoina olemme tottuneet lukemaan uutisia niin pienistä kuin isoista yrityksistä, jotka muhkeista voitoistaan huolimatta ovat hostaneet toimintaansa vähentämällä työntekijöidensä määrää, samalla kun ne ovat suunnanneet optio-ohjelmia johtajilleen. Toiset voittoja tekevät yritykset ovat taas ulkoistaneet tuotantonsa mm. palkkakulujen vähentämiseksi.

Sallila ei mainitse yhtäkään syytä, miksi hyvinvointipolitiikka tulonsiirtoineen voisi vähentää tai ennalta ehkäistä markkinaköyhyyttä. Kuitenkin näinkin voi teoriassa tapahtua pitkällä aikavälillä. Luomalla perusturvan hyvinvointivaltio voi esimerkiksi estää rikollisuuden kasvua ja näin pitää valtiota miellyttävänä ja turvallisena sijoituskohteena sekä työskentely- ja asuinpaikkana kansainvälisellä tasolla. Se voi esimerkiksi myös tasa-arvoi-

sella koulutuksellaan ja työttömyysturvallaan ylläpitää osaavaa ja tervettä potentiaalista työvoimaa seuraavaan korkeasuhdan teeseen.

Hyvinvointivaltion ja markkinaköyhyyden välinen suhde on vaikea määritellä tai osoittaa. Suhde on kiinnostava mutta varmasti erittäin monimutkainen ja moniulotteinen, jos sellaista yli-

päänsä on. Jos suhdetta yrittää valottaa, vaatii se erittäin laajan aineiston läpikäyntiä, eikä silloinkaan voida tietää, päteekö historiallinen totuus nykypäivänäkkin. Väite, että hyvinvointipolitiikka ensin synnyttäisi ja sitten poistaisi köyhyyttä niin, että lopputulos olisi lähes olematon, on joka tapauksessa virheellinen – myös Sallilan käyttä-

män Luxemburg Income Study (LIS) aineiston mukaan. LIS:n köyhyystaulukosta näkee selvästi, että suhteellista köyhyyttä on pohjoismaisissa hyvinvointivaltioissa poikkeuksellisen vähän (ks. LIS Povertytable, 2005).

JOHAN SANDELIN

KIRJALLISUUS

LIS POVERTYTABLE: Relative Poverty Rates for the Total Population, Children and the Elderly, 2005. [Online: <http://www.lisproject.org/keyfigures/povertytable.htm>]

SALLILA, SEPO: Hyvinvointivaltio ja markkinat. Yhteiskuntapolitiikka 70 (2005): 6, 593–609

SUONIEMI, ILPO: Verotus, tulonjako ja talouden vakauttaminen: eräitä havaintoja Suomen kehityksestä. Talous & Yhteiskunta 30 (2002): 3, 26–32.

Vastine Johan Sandelinin kritiikkiin

Artikkelini *Hyvinvointivaltio ja markkinat* (YP 6/2005) sai – minua hämmästyttäen – paljon huomiota. Olen kiitollinen Johan Sandelinille, että hän tarjosi minulle mahdollisuuden kommentoida kritiikkiään tutkimustani kohtaan ja että samalla voin hieman korjata niitä mielestäni vääriä tulkintoja ja painotuksia, joita julkisuudessa on esiintynyt.

Vertailevassa hyvinvointivaltion tutkimuksessa ovat koko sen olemassaoloajan olleet ongelmana vertailtavien valtioiden vähyys ja vertailukelpoisten aineistojen puute. Käyttämääni LIS-aineistoa pidetään parhaana olemassa olevana aineistona ja maittain vertailukelpoisena. Tämä koskee aineistojen laatua, ei sitä, ovatko maat sinänsä vertailukelpoisia. Tämä on yksi Sandelinin kritiikin kohde. Hän väittää, etteivät maiden järjestel-

mät ole vertailukelpoisia ja nostaa kommunistiset maat, Ranskan ja Sveitsin niiksi, joita ei olisi pitänyt analyysissa käyttää. Kommunistiset maat siksi, ettei markkinoiden ja tulonsiirtojen suhde ole vielä kypsynyt siinä mitassa kuin vanhoissa markkinatalousmaissa ja että ne ovat eläneet poikkeusaikoja, Ranska ja Sveitsi siksi, että aineistot ovat yli 5–8 vuotta vanhempia kuin muissa maissa.

Tutkimuksen kohteena on markkinatulon jakautuminen suhteessa tulonsiirtoihin. Käsitteet ovat hyvin yleisiä ja sisältävät monenlaisia markkinatuloja ja tulonsiirtoja. Samalla ne kattavat erilaisia markkinoita ja erilaisia tulonsiirtojärjestelmiä, myös vasta markkinoita avaavien maiden markkinatuloja ja tulonsiirtoja. Tutkimuksen ideana on ajatus, että näiden yleisten käsitteiden ja niiden suh-

teiden avulla voimme ilmaista jotain keskeistä markkinatalouden toiminnasta. Jos kriitikko olisi halunnut poistaa nämä maat analyysista, niin hänen olisi pitänyt osoittaa, etteivät kommunististen maiden markkinatulo/tulonsiirrot ole näiden käsitteiden alaisia, vaan merkitsevät jotain muuta. Tätä Sandelin ei mielestäni tee.

Kommunististen maiden mukanaolo on minusta päinvastoin oikea ja analyysia vahvistava seikka. On hyvä, jos aineistossa on vaihtelua. Tämä pätee myös ajalliseen vaihteluun, minkä takia Ranskan ja Sveitsin mukanaolo on hyvä ja analyysia parantava seikka. Tämä on yleinen tieteen teon tilastolisten analyysimenetelmien vaatimus. Jos esimerkiksi halutaan tutkia lihavuuden vaikutusta sydäntauteihin, mutta aineistossa on vain yhtä lihavia ihmisiä, tut-

kimuksesta ei tule mitään aineiston luonteesta johtuen. Sandelinin maiden karsinta on vaikutukseltaan tämänsuuntaista aineiston vaihtelun pienentämistä. Sen sijaan hänen vaatimuksensa aineiston ajallisesta laajentamisesta on oikeaan osunut, se tuo mukaan juuri kaivattua vaihtelua. Itse en nähnyt tarpeelliseksi tätä ajallista laajennusta tehdä, koska tuloksia syntyi riittävästi jo käyttämälläni aineistolla. Mainitsin artikkelissani Stephanie Mollerin ja kumppaneiden tutkimuksen, jossa tällainen ajallinen laajennus on tehty, mutta siinä tutkimuksessa sen merkitys oli suuri, koska maita oli mukana vain 14. Vertailevassa hyvinvointivaltiotutkimuksessa juuri vaihtelun vähyyttä ja maiden pieni lukumäärä ovat johtaneet laihoihin ja ristiriitaisiin tuloksiin. Kuitenkin pyrin artikkelissani ottamaan huomioon pienestä N:stä johtuvat ongelmat mahdollisimman hyvin. Yksi tapa on pitää N mahdollisimman suurena, eikä pienentää sitä Sandelinin tavoin.

Tutkimuksen ydin ja painopiste on näiden kahden yleisen käsitteen suhde. Tutkimus myös rajautuu tälle yleiselle tasolle ja siksi mahdollisen yhteyden teoreettinen ymmärtäminen ja selittäminen eivät saa aineksia. Se on toinen Sandelinin kritiikin kohde: Miksi Sallila ei selitä teoreettisesti hyvinvointivaltion ja markkinoiden suhdetta? Vastaus tähän on yksinkertaisesti se, että tällä tutkimuksella en pyrkinytkään tämän suhteen teoretointiin, vaan vain sen olemassaolon toteamiseen ja yhteyden yleisen suunnan osoittamiseen. Näitä selityksiä kaivattiin kaikkein eniten julkisissa kommentissa. Itse tutkimuksessani esitin lähinnä hypoteeseja, siis to-

distamattomia väitteitä, tulonsiirtojen ja markkinatulojen välistä yhteyttä selittävistä tekijöistä. Näitä hypoteeseja ovat jotkut, kuten Sandelinkin, tuloksinneet tutkimukseni tuloksina, joita ne eivät ole. Vaikka mainitsinkin artikkelissani näiden väittämien hypoteesiluonteesta, se ei enää saanut lukijoiden huomiota. Sandelin ei myöskään näyttä oivaltaneen sitä, että kun esitin näitä hypoteeseja syysuhteesta molempiin suuntiin, tein sen siksi, että suunnasta ei voida olla varmoja ja vuorovaikutushypoteesi on siksi hyvä lähtökohta. Tässä otan syyn kuitenkin niskoilleni, sillä olen mahdollisesti kirjoittanut ajatukseni epäselvästi. Ehkä niiden esittäminen olisi pitänyt jättää pois, koska en todistanut niitä.

Nämä kaksi yleistä käsitettä, markkinatulot ja tulonsiirrot, ovat kuitenkin niitä, joiden suhteen kautta hyvinvointivaltion tehokkuutta ja muita yleisiä ominaisuuksia pyritään määrittämään. Tutkimukseni kärki on näiden analyysien ja määritelmien kritiikki.

Lopuksi Sandelinin todistaa LIS-aineistoon vedoten, että ”LIS:n köyhyystaulukoista näkee selvästi, että suhteellista köyhyyttä on pohjoismaisissa hyvinvointivaltioissa poikkeuksellisen vähän”.

Ensinnäkin Sandelinin mainitsema taulukko on laskettu koko väestöstä, ei työikäisistä, kuten tutkimuksessani, joten sitä ei voi käyttää todistamaan tutkimustuloksiani vastaan. Rajoitin työikäisiin siitä syystä, että vanhuuseläkkeet muodostavat olennaisen osan hyvinvointivaltion tulonsiirroista ja vaikuttaisivat ratkaisevasti tuloksiin, mutta samalla eläkkeet muodostavat oman kokonaisuu-

tensa, jonka halusin pitää erossa markkinatulon ja tulonsiirtojen suhteen analyysista. Tämäkin on ehkä jäänyt Sandelinilta huomaamatta, sillä niin keveys- ti hän heittää aineistoni syrjään ja ottaa tilalle uuden. Tätä uutta aineistoa Sandelin ei olisi kuitenkaan tarvinnut, vaan käytettävissä olevien tulojen mukaan laskettu suhteellinen 50 %:n köyhyysaste on aineistoni (artikkelin taulukko 1) mukaan Pohjoismaissa (työikäisessä väestössä) keskimäärin 6,0 % ja muissa maissa 11,2 %, eli väite Pohjoismaiden paremmuudesta tässä mielessä pätee myös aineistossani. Tämä on kuitenkin sellainen asia, joka kuuluu tutkimukseni ulkopuolelle. Sitä on tutkittu jo paljon, esimerkiksi mainitsemassani Fritzelin ja Ritakallion (2004) tutkimuksessa. Tutkimustani ei ole mitenkään suunnattu pohjoismaisia hyvinvointivaltioita vastaan, päinvastoin pyrin selventämään eräitä tutkimuksissa ja politiikan teossa käytettyjä käsitteitä. Tämä voi auttaa ilmiöiden teoreettisessa jäsentämisessä.

Lopuksi testaan Sandelinin esittämää entisten kommunististen maiden, Ranskan ja Sveitsin poisjätön tilastotieteellisiä seurauksia, katson, vaikuttavatko ne esittämiini tuloksiin. Tulokseni kiteytin artikkelissani taulukossa 4, josta esitän mallit 1, 2, 4 ja 5. Taulukossa 1 malli 0 on tarkoitettu Sandelinin kritiikkiin artikkelin kuviossa 1 esitettyä yhteyttä kohtaan, mallissa 1 tutkin, mitä vaikutusta regiimijaolla on mallissa 0 esitettyyn yhteyteen. Malli 2 esittää tulonsiirtojen laajuuden, regiimin ja käytettävissä olevan tulon mukaisen köyhyyden yhteyden ja malli 4 esittää tutkimukseni lopputuloksen, jossa on otettu huo-

mioon käytetty regimijaottelu. Malli 5 on uusi ja sillä testataan mallia 4.

Malli 0 todistaa sen Sandelinin tekemän havainnon, että tulonsiirtojen laajuudella sinänsä ei ole yhteyttä markkinatuloköyhyyteen. On kuitenkin huomattava, että itse päädyin testatessani tulosten herkkyyttä analyysissä olevien maiden suhteen tähän samaan tulokseen poistessani analyysistä Venäjän, Unkarin ja Taiwanin (s. 600). Joten ainakaan tältä osin analyysini ei ole harhaanjohtava.

Mielenkiintoinen on malli 1, jossa regimijaon lisääminen edelliseen malliin tuotti uudeleen artikkelissani esitetyn keskeisen tuloksen. Tämä jako näihin kahteen regimiin sisältää jotain olennaista, kun kyse on markkinatuloköyhyyden ja tulonsiirtojen laajuuden välisestä yhteydestä. Olisi erittäin mielenkiintoista tietää, mikä on se täsmällinen tekijä, joka tämän saa aikaan. Silloin ymmärtäisimme taas jotain lisää markkinatuloköyhyyden ja tulonsiirtojen välisestä yhteydestä.

Malli 2 puolestaan osoittaa, että regimijako yksinään riittää selittämään käytettävissä olevan tulon mukaisen köyhyyden, eli tulonsiirtojen laajuus ei anna mallille lisää selitysvoimaa, myös selitysasteen nouseminen korkealle osoittaa regimin suuren merkityksen. Tämä tulos oli myös artikkelini yksi tulos, eli tulonsiirtojen laajuudella ei ole vaikutusta tulonsiirtojen jälkeiseen köyhyyteen, kun regimi on vakioitu. Malli 4, jota voidaan siis pitää artikkelini lopputuloksena, on tärkeä ja siksi vertailu siihen osoittaa parhaiten, mitä vaikutusta maiden poisjättämisellä on. Kertoimien etumerkit pysyvät samoina lukuun

ottamatta vakiotermejä, joka oli jo varsinaisessa mallissa tilastollisesti merkityksetön. Se, mitä tapahtui, oli tilastollisten merkitsevyyksien tason lasku. Aivan juuri se, mitä edellä pelkäsin. Tämän takia täytyy etsiä uutta lopputulosta. Teen sen mallissa 5. Regiimillä näyttää olevan mallissa 4 suurin merkitys. Testatakseni tämän tekijän vaikutusta teen mallin 5, jossa poistan regimiin.

Malli 5 osoittaa, että regimiinmuuttuja sisältää muiden mallissa olevien muuttujien kanssa päällekkäistä vaihtelua; sen takia mallin 4 kertoimet eivät ole merkittäviä. Malli 5 toistaa muutoin saman tuloksen kuin artikkelissani osoitin eli sen, että markkinatulon mukainen köyhyys lisää käytettävissä olevan tulon mukaista köyhyyttä, köyhille menevät tulonsiirrot vähentävät sitä ja ei-köyhille menevät tulonsiirrot lisäävät sitä. Ilmeisesti Sandelinin vaatima kommunististen maiden, Ranskan ja Sveitsin poistaminen vaikutti siihen, että regimiinmuuttujan rooli hieman muuttui. Tämä vahvistaa vaatimusta tutkia tarkemmin regimin sisällä olevien tekijöiden vaikutusta analyysissä.

Kaiken kaikkiaan regressio-kertoimien merkki pysyy kaikissa malleissa samana kuin laajemmalla aineistolla, mutta tilastolliset merkitsevyydet osaksi katoavat. Maiden vähentäminen johti siihen, että aineistossa esiintyvä vaihtelu köyhtyi siinä määrin, että lopputuloksena monet tutkimuksen tulokset katosivat. Tämä vahvistaa sitä esittämäni väitettä, että tulokset ovat herkkiä mukana olevien maiden suhteen, kuten asian laita on laajemminkin vertailtavassa hyvinvointivaltiotutki-

muksessa. Tämän takia on erittäin tärkeää käyttää analyysissä niin paljon maita kuin suinkin, eikä pudottaa niitä pois.

Kuitenkin yksi keskeinen tulos säilyi. Jos otetaan huomioon maiden jako kahteen regimiin, markkinatulon mukaisella köyhyydellä ja tulonsiirtojen laajuudella on voimakas positiivinen yhteys. Johan Sandelinin kritiikki olisi voinut olla paikallaan, jos olisi syntynyt uusia tilastollisesti merkitseviä ja päinvastaisia tuloksia, mutta nyt näin ei ole, ainostaan jotkin tilastolliset merkitsevyydet menettävät merkitsevyytensä regressio-kertoimien etumerkin pysyessä kuitenkin samana.

Kaiken kaikkiaan edellä esitetty analyysi on tehty poistamalla aineistosta Sandelinin haluamat maat. Näin ei olisi pitänyt tehdä, koska hän ei osoittanut, etteivätkö markkinatulot ja tulonsiirrot käsitteinä olisi samoja niin kapitalistisissa kuin entisissä kommunistisissakin maissa. Analyysiin olisi sen sijaan voitu tehdä uusi muuttuja, joka sisältää jaon kommunistisiin ja ei-kommunistisiin maihin, ja katsoa, mitä merkitystä sillä on. En mene syvälle tähän vaihtoehtoon, mutta esitän sitä käyttäen keskeisen tuloksen seuraavassa:

Mipoor = $14,013 \cdot \text{ei-kommunistinen} (5,34) + 14,019 \cdot \text{kommunistinen} (3,78) + 0,54 \cdot \text{sosd-pi} (2,82)$, selitysaste on 33 prosenttia ja mukana ovat kaikki 23 maata. Jos Taiwan poistetaan, selitysaste laskee 28 prosenttiin, mutta kertoimien tilastolliset merkitsevyydet säilyvät.

Tämän mukaan maan entinen kommunistinen luonne ei muuta tulosta, tulonsiirtojen laajuus edelleenkin lisää markkinatulon mukaista köyhyyttä, kuten artikkelissani osoitin. Tulos on

Taulukko 1. Markkinatulon (mipoor) ja hyvinvointivaltion tulonsiirtojen jälkeistä (dpipoor) köyhyyttä selittävät mallit, joissa selittäjinä maiden jako kahteen regiimiin ja tulonsiirtojen osuus käytettävissä olevista tuloista (sosdpi), sekä näitä yhdistävä malli, jossa sosdpi on jaettu köyhille meneviin (poordpi) ja ei-köyhille meneviin (muudpi) tulonsiirtoihin

	mipoor Malli 0		mipoor Malli 1		dpipoor Malli 2		dpipoor Malli 4		dpipoor Malli 5	
	t		t		t		t		t	
vakio	17,06	4,8	8,53	3,0	8,84	6,0	3,22	0,9	-6,50	-1,9
maat = ylempi			8,16	4,7	6,97	7,7	5,47	3,8		
maat = alempi			0,00		0,00		0,00			
sosdpi	0,29	1,1	0,74	4,0	-0,08	-0,9				
mipoor							0,44	1,6	1,35	5,9
poordpi							-0,82	-1,7	-2,27	-5,0
muudpi							0,17	1,1	0,49	2,5
selitysaste	0,09		0,68		0,92		0,90		0,76	

Sandelinin mainitsemat kahdeksan maata ovat poissa laskelmista.

melko tarkkaan sama kuin artikkelissani esitin sivulla 599. Edellä olevan funktion (teorian) avulla voidaan laskea markkinatulon mukainen köyhyys, niin vanhoille kapitalistisille valtioille kuin entisille kommunistimaillekin ja se on suuruudeltaan sama riippuen vain tulonsiirtojen laajuudesta.

Sen sijaan Sandelinin toivomus asian syvällisemmästä ja moniulotteisemmasta käsitteilystä on aivan paikallaan, tällöin voisimme teoretisoida tulonsiirtojen roolista markkinatalousmaissa artikkeliani perusteellisemmin. Artikkelini analyysin ja edellä esitetyn mukaan olisi hyvä päästä regiimin sisälle ja selvittää, mikä tekijä niissä antaa näitä selkeitä tuloksia, joita näimme.

Artikkelini ei siis ole harhaan-

johtava, edes aineiston heikentämisyhtymykset eivät vieneet analyysiltani pohjaa. Päätulokseksi siis edelleen on, että markkinatulojen mukainen köyhyys ja eriarvoisuus on otettava huomioon puhuttaessa ja teoretoitaessa hyvinvointivaltion tehokkuudesta ja hyvydestä. Jos otetaan huomioon maiden jako kahteen eri regiimiin, hyvinvointivaltion tulonsiirtojen laajuus on voimakkaassa yhteydestä markkinatulon mukaiseen köyhyyteen myös Sandelinin tekemän aineiston laimennuksen jälkeen.

Jos maiden poisjättämisen sijaan otetaan analyysiin mukaan muuttuja on/ei ollut kommunistinen maa, silloin tulos on lähes täsmälleen sama kuin artikkelissani osoitin. Entisten kommunististen maiden markkina-

köyhyys myös korreloi positiivisesti tulonsiirtojen laajuuteen.

Ylipäättään kritiikin kritiikkinä sanoisin sen, että etenkin vertailevassa hyvinvointivaltiotutkimuksessa analyysia ei paranna se, että maita heitetään analyysista ulos. Näin voidaan tehdä vain hyvin painavista syistä. Myös aineiston vaihtaminen, kritisoiminen uudenlaisen aineiston kautta, pikemminkin johtaa harhaan ja on anti-kriittinen. Sen sijaan positiivista kritiikkiä voisi harjoittaa siten, että tuo esiin ilmiötä olennaisesti selittäviä uusia jakoja, siis tärkeitä analyysiin vaikuttavia tekijöitä. Tässä niitä voisi löytyä regiimin analyysin kautta.

SEPPO SALLILA

Pienten lasten iltapäivistä

Harriet Strandellin ja Hannele Forsbergin artikkeli *Kohti kurin-alaista lapsuutta? Kysymys pienten koululaisten iltapäivien (uudelleen) määrittelystä* (YP 6/2005) oli kiinnostava. Se oli kiinnostava sekä kannanottona nykyisen käytännön puolesta että artikkelissa esitettävien tutkimustulosten takia. Osa kirjoittajien käsityksistä ja tulkinnoista oli kuitenkin sen verran yllättäviä, että niitä tuntui tarpeelliselta kommentoida.

Ehkä keskeisin kysymys liittyy siihen, miten mielekäs artikkelin pohjana olevan tutkimuksen vertailuasetelma on. Kirjoittajat vertaavat julkisuudessa käytetyn keskustelun antamaa kuvaa pienten koululaisten iltapäivistä (294 puheenvuoroa) haastattelemiensa 32 lapsen omiin kuvauksiin. Vertailun jälkeen he ihmettelevät, miten näiden kahden eri aineiston antamat kuvat ovat ”niin täysin erilaisia, ettei niissä voi uskoa samasta maailmasta puhuttavan”. Artikkelin lukijaa tämä ei kuitenkaan ihmetytä, sillä aineistojen kuvauksista ja aineistonäytteistä saa vaikutelman, että nehan kertovat kahdesta eri maailmasta! Kirjoittajat itse kuvaavat, miten useimmilla heidän haastattelemistaan lapsista on iltapäivisin pääsääntöisesti joku aikuinen kotona. Julkisen keskustelun näytteistä puolestaan saa käsityksen, että sitä käydään ajatellen nimenomaan niiden lasten tilanteita, jotka *toisiasiallisesti* viettävät iltapäivänsä ilman aikuisen saatavilla tai läsnäoloa. Tätä keskeistä eroa kirjoittajat eivät näytä pitävän erityisen merkittävänä.

Askarruttamaan jääkin kir-

joittajien tulkinta, jonka mukaan keskustelua iltapäivien järjestämisestä on leimannut ennen kaikkea yhteiskunnan halu lisätä lasten valvontaa ja kontrollia, ”tehostaa” lasten ajankäyttöä. Kirjoittajat eivät näe keskustelussa (näiden lisäksi) toiveita esimerkiksi paremmasta *huolenpidosta*, joka käsitteenä luo aivan erilaisen mielikuvan aikuisten motiiveista tarttua iltapäiväkysymykseen. He eivät myöskään näe julkisessa keskustelussa merkkejä siitä, että lapsiammattilaisten ja vanhempien näkemysten taustalla saattavatkin olla (myös) lasten omat huolet ja toiveet iltapäivien toisenlaisesta järjestämisestä. Kirjoittajien mielestä ”lasten yksinolo sinänsä ei näyttäisi muodostavan varsinaista ongelmaa, vaan enemmänkin on kyse yhteiskunnan uudeltaisesta intressistä puuttua lasten ajankäyttöön ja sen sisältöön”.

Jonkin verran kirjoittelua seuranneena (ja muiden vanhempien kanssa paljon keskustelleena) pienten koululaisten äitinä tämä tulkinta tuntuu yksipuoliselta, sillä ainakin vanhempien välisissä keskusteluissa päällimmäisenä huolena on, miten lapsi *selviää* ja *viihtyy* iltapäivisin ilman aikuisen saatavilla oloa. Myös artikkelissa esitetyistä julkisen keskustelun näytteistä lukija saa käsityksen, että ongelmana pidetään *sekä* yksinoloa *että* lasten yksin ja yhdessä harastamaa haitallisenä tai ei-kehittävänä nähtävää toimintaa. Kirjoittajat eivät artikkelissaan osoita, mihin he oman tulkintansa perustavat.

Ajatuksia herättävä oli kir-

joittajien toteamus, että muun muassa ”yleinen turvallisuus” on meillä mahdollistanut poikkeamisen yleisesti muissa maissa vallitsevista lasten iltapäivien järjestämisen käytännöistä. Yhteiskunta on kuitenkin 2000-luvulla olennaisesti toisenlainen kuin esimerkiksi nykyisten pienten koululaisten vanhempien lapsuudessa. Mitä yleisellä turvallisuudella tänä päivänä tarkoitetaan? Esimerkiksi liikenteen määrä ja liikennekäyttäytyminen asuinympäristössä ovat nykyään vielä paljon suurempi vaaratekijä kuin aiemmin. Entä TV:n ja Internetin (valvottoman) tarjonta ja niiden käytön vielä tutkimattomat vaikutukset?

Eri mieltä kirjoittajien kanssa voi olla myös siitä, kuinka ”itsestään selviä” suomalaisten lasten iltapäivien organisoimisen käytännöt tällä hetkellä ovat tai ovat ikinä olleet. Omat ja vanhemman sukupolven kokemukset eivät vastaa kirjoittajien käsitystä ”itsestäänselvyydeksi muotoutuneista käytännöistä” tai peräti iltapäivien ”organisoinnin mallista”. Päinvastoin lasten iltapäivien aikaisen huolenpidon järjestäminen aiheuttaa valtavasti päänvaivaa, huolta ja monimutkaisia järjestelyjä, ja se perustuu pitkälti isovanhempien, naapurien, lasten luokkatovereidien vanhempien tai lastenhoitajien apuun. Vähintään järjestelyt edellyttävät saatavilla olemista työpaikalla, sitä, että puhelin on auki myös kokouksissa ja työajaksi on annettava osuus myös lasten asioiden selvittämiseen: lupakysymyksistä neuvottelemiseen, ratkaisun keksimiseen yllättäviin ongelmiin, riito-

jen sovitteluun, lohduttamiseen, tekemisen keksimiseen, välipalaohjeiden antamiseen ...

Toinen asia, joka artikkelissa kiinnittää huomiota, on kirjoittajien tapa tarkastella pieniä koululaisia yhtenäisenä ryhmänä. Vaikuttaa siltä, että kirjoittajat tulkitsevat keskustelun taustalla olevia arvoja ja lapsikäsityksiä pohtimatta sitä, miten heterogeenista ryhmää nämä arvot ja käsitykset koskevat, miten erilaisia lapset ovat. Toiset ovat jo ekaluokkalaisina rohkeita ja oma-aloitteisia – monella tavalla ehkä kykeneviä huolehtimaan itsestään iltapäivätuntien aikana. Toiset ovat herkempiä, pelokkaampia, alttiimpia vaarallisiksi tai kielletyiksi tietämilleen houkutuksille tai taipuvaisempia menemään mukaan sellaiseen toimintaan, johon he eivät oikeasti haluaisi mennä. Moni vanhempi tietää, että lapsi kokee olonsa epävarmaksi tai pelkää olla yksin kotona, kun taas toiset vanhemmat voivat vähemmän huolissaan antaa lapsensa viettää iltapäivät kotona yksin tai kavereiden seurassa.

Samalla tavalla yksinkertaisuudelta tuntuu, kun kirjoittajat eivät mitenkään nosta esiin, miten erilaisissa olosuhteissa lapset elämäänsä elävät ja iltapäiväänsä viettävät. Vaikeissa oloissa eläville lapsille järjestetyllä huolenpidolla saattaa olla ratkaiseva, turvallisuuden tunnetta lisäävä merkitys. Samalla tavalla yksinkertaisuudelta tuntuu kirjoittajien tulkinta, että julkisessa keskustelussa ”perheiden kykyä itse vastata pienten koululaistensa iltapäivien järjestämisestä kyseenalaistetaan”. He sivuuttavat kokonaan sen, että perheillä oikeasti on hyvin erilaiset mahdollisuudet järjestää lastensa huolenpito! Huolenpi-

don järjestäminen on varmasti helpompaa, jos esimerkiksi lasten isovanhemmat haluavat ja pystyvät osallistumaan lastenlastensa arkipäivään, jos perheessä on kaksi (samassa kodissa asuvaa) vanhempaa (jolloin toinen voi sijoittaa työtuntinsa vuorokaudessa myöhempään ja auttaa lapsia kouluun lähdössä, toinen taas aikaisempaan ja tulla kotiin hyvissä ajoin iltapäivällä) ja jos toinen vanhemmista pystyy lyhentämään työaikaansa. Monilla perheillä näitä resursseja ei käytössään kuitenkaan ole.

Jonkin verran hämmentää myös kirjoittajien tapa tulkita haastateltujen lasten kokemuksia niin yksioikoisesti nykyistä käytäntöä puoltavaksi. Kirjoittajat toteavat itsekin, että valtaosalla lapsista oli kokemusta iltapäiväkerhoon osallistumisesta ekaluokkalaisena ja että osa lapsista olisi halunnut jatkaa iltapäiväkerhossa. Näiden lasten näkemyksiä, perusteluja, olisi ollut kiinnostavaa kuulla. Lisäksi neljä haastatelluista lapsista osallistui parina päivänä viikossa iltapäiväkerhoon, mutta myöskään heidän pohdintojaan iltapäiväkerhon ja toisenlaisen iltapäivänviettotavan eroavaisuuksista ei tuotu esiin.

Joistain kirjoittajien tulkinnoista herää kysymys, antavatko he vähemmän painoarvoa lasten ikäville kuin hyvälle kokemuksille yksin olemisesta. Esimerkiksi kirjoittajat tulkitsevat, että ”muutama lapsi *vihjaa* joskus kärsineensä yksin olemisesta”. Kuitenkin heidän esimerkissään lapsi sanoo ihan suoraan, että se on ”tyhmä tunne. – – Silloin mä oon surullinen, silloin mä oon koirien kanssa”. Esimerkeissä ei myöskään tule esille, minä mittaisesta yksinolosta lapset kulloinkin puhuvat. Lasten nä-

kökulmasta on todennäköisesti aivan eri asia, onko kyseessä esimerkiksi yksi tai kaksi vai neljä tai viisi tuntia päivässä.

Kaiken kaikkiaan mietityttämään jäi, kertooko lasten yksin olemiseen liittyvien ikävien kokemusten vähyys siitä, että niin suuri osa heistä ei ollut iltapäivisin varsinaisesti yksin, tai siitä, että lapset ovat hyviä sopeutumaan tilanteisiin ja ottamaan ne annettuina, kyseenalaistamattomina vastaan. Artikkelista ei käy ilmi, ovatko kirjoittajat kysyneet lapsilta, mitä mieltä nämä olisivat vaikka siitä, että joku aikuinen olisi pääsääntöisesti kotona tai että esimerkiksi koulussa olisi iltapäivätuntien aikana mahdollista olla, levätä, syödä välipalaa, leikkiä kavereiden kanssa, puuhata, pelata, urheilla, harrastaa. Artikkelista sai käsityksen, että lapsia ei pyydetty vertaamaan nykyistä käytäntöä mahdolliseen julkisen vallan järjestämään uudenaikaiseen käytäntöön. Sen sijaan julkisessa keskustelussa aikuiset ottavat kantaa nykyiseen käytäntöön mielessään julkisen vallan järjestämä (ideaali) käytäntö. Myöskään tämän takia kahdessa eri aineistossa esiin piirtyvät kuvat eivät ehkä ole täysin vertailukelpoiset.

Kirjoittajat korostavat lasten haastatteluissa esiin tulevien lasten sosiaalisen elämän ja kavereisuhteiden merkitystä iltapäivien sisältönä. Kun tämä nostetaan esiin argumenttina lasten ”valvomattomien” iltapäivien puolestakseen, herää kysymys, miksi kavereisuhteet ja yhdessä leikkiminen olisivat jotenkin uhatuina, jos iltapäivien huolenpito olisi järjestetty julkisen vallan puolesta. Kavereisuhteiden tärkeydestä puhuessaan kirjoittajat toteavat itsekin, että ”nekin lapset, joille kavereiden kans-

sa oleminen ei ole asuinympäristön takia luontevasti mahdollista, usein toivovat mahdollisuutta olla jonkun kaverin kanssa”. Eikö *hyvin järjestetty* iltapäivätoiminta nimenomaan kokoaa lapset samaan paikkaan ja anna mahdollisuuden omaehtoiseen kavereiden kanssa leikkimiseen? Kirjoittajat eivät myöskään perustele yllättävää näkemystään lasten valvomattomien iltapäivien ja heidän ”yksilöitymisensä” välisestä myönteisestä yhteydestä.

Vähän ihmetyttää myös, miksi kirjoittajat eivät anna paljokaan painoarvoa yhdelle julkisen keskustelun keskeiselle iltapäivähoidon järjestämisestä puoltavalle argumentille, jonka mukaan harrastusmahdollisuuksien tarjoaminen iltapäivätuntien aikana lisäksi vanhempien ja lasten yhteistä aikaa iltoihin. Monen vanhemman näkökulmasta tämä olisi mainio ratkaisu aikatauluongelmiin. Useamman lapsen perheessä tilanne voi olla sellainen, että harrastuksiin viemistä ja hakemista on jokaisena arkiiltana, jolloin kaikki perheenjäsenet eivät ole viikolla juuri koskaan yhtä aikaa kotona.

Lopuksi

Kirjoittajat toteavat, että julkisessa keskustelussa ”tyhjän kodin vaihtoehtojen luomisessa kärjistäminen, vastakkainasettelu ja hyvä-paha-asetelmat ovat tavallisia”. Kuitenkin vaikuttaa siltä, että he omassa artikkelissaan jatkavat tällaista kärjistämistä ja vastakkainasettelua ja tarkastelevat aineistoaan yksioikoisesti julkisen vallan järjestämää iltapäivähoitoa kyseenalaitavasta näkökulmasta. Johdannossaan he esimerkiksi viittaavat yhdysvaltalaiseen tutkijaan, jonka mukaan ”osa tutkimuksista puolestaan on havainnut, että vanhempien sisarusten, lapsenvahtien, iltapäivähoitajien tai äitiensä kanssa aikaansa viettävät lapset voivat huonommin kuin ne lapset, jotka viettävät iltapäiviä itsekseen”. (Olisiko tästä syytä päätellä, että lasten itsekseen viettämää aikaa olisi syytä laajentaa iltapäivistä esimerkiksi iltoihin ja viikonloppuihinkin?)

Artikkelin yleistävä näkökulma saa ennen kaikkea kysymään, että kaipaisiko keskustelu nyt pienten (ja vähän suurempienkin) koululaisten iltapäivien vietosta ensimmäiseksi sen

toteamista, että lapset ja perheet ja heidän elämäntilanteensa ovat erilaisia, mistä seuraavat myös erilaiset toiveet ja tarpeet iltapäivähoidon järjestämiselle. Toinen asia, joka julkisessa keskustelussa näyttää jääneen vähemmälle huomiolle, on lasten iltapäiväjärjestelyjen *sisällön* perusteellinen pohtiminen. Millainen julkisen vallan järjestämä tai muuten järjestetty huolenpito on lapsille hyvää: lasta kuuntelevaa ja kunnioittavaa, turvallista, hauskaa, kehittävä, lapsen omaehtoisuutta arvostavaa ja luovalle, vapaalle toiminnalle tilaa jättävää ja niin edelleen. Tässä keskustelussa lasten omat kokemukset ja näkemykset ovat tietenkin keskeisen tärkeitä selvittää ja ottaa vakavasti huomioon. Siten myös kirjoittajien pyrkimys kuunnella lasten kokemuksia ja näkemyksiä ja tuoda nämä iltapäivähoidosta käytävään keskusteluun on jo sinänsä arvokasta ja ajatuksia herättävää, kuten he artikkelinsa lopussa toivovatkin.

SARIANNA REINIKAINEN

Vastaus Sarianna Reinikaiselle

Yhdestä asiasta on näköjään vaikea päästä lapsuuden tutkimuksessa eroon: tutkijalle asetetusta vaatimuksesta arvioida tutkimuksen kohteena olevaa ilmiötä sen kannalta, onko se hyväksi lapselle vai ei. Tutkimuksen kontribuution ikään kuin oletetaan olevan (normatiivisessa) kannanotossa.

Sarianna Reinikainen on lu-

kenut artikkeliamme tällaisesta odotushorizontista. Samalla artikkelin edellytetään kommunikoivan suoraan arkikokemuksen ja vanhemmuuden näkökulman kanssa. Kun analyttisiä tulkin-tojamme tällä tavalla siirretään aivan toiseen kontekstiin kuin se, jossa havainnot on tehty ja tulkittu, sanojen ja termienkin merkitykset tietysti muuttuvat

aivan toisiksi. Kun esimerkiksi puhumme itsestäänselvyydestä, viittaamme kulttuuriseen konventioon, kulttuurisesti keskimääräiseen, emme suinkaan siihen, että vanhemmille olisi itsestään selvää, miten heidän pitäisi järjestää lastensa iltapäivähoito.

Emme artikkelissamme ota kantaa siihen, onko lasten ja vanhempien itsensä järjestämä,

pääosin kodin piirissä vietetty iltapäivä vai esimerkiksi koulun tai järjestön järjestämä iltapäivähoito lapselle parempi. Pyrkimyksemme on toinen. Yritämme ymmärtää ja tulkita yhteiskunnallista, tässä tapauksessa mediapuhetta ja siinä esiintyviä käsityksiä lapsesta ja lapsuudesta. Yhteiskunnallisissa keskusteluissa tai diskursseissa yhteiskunta luo lapsuutta: (uusia) käsityksiä siitä, miten meidän tulisi ajatella lapsista ja mitä pitää hyvänä tai huonona lapsuutena. Keskustelu vaikuttaa siihen, mitä ymmärrämme todellisuutena. Yhtenä keskeisenä lapsuutta luovana diskurssina koululaisten iltapäiviä koskeva julkinen keskustelu alkoi kiinnostaa meitä juuri tämän määrittelyaspektin kautta: näimme, että tässä muokataan suomalaista lapsuutta uuteen uskoon. Missä muodoissa keskustelun luomat käsitykset mahdollisesti ovat siirtyneet iltapäivähoidon käytäntöihin, jää kuitenkin kokonaan tarkastelumme ulkopuolelle.

Olemme kuitenkin kiinnostuneita myös lasten hyvinvoinnista ja elämän laadusta. Mikä on hyvinvointia ja laatua, on kuitenkin hyvin kompleksinen ja monitasoinen kysymys, eikä ole missään nimessä suoraan palautettavissa pelkästään esimerkiksi tarjolla olevien palvelujen määrään tai tasoon. Jotta saisimme näkökulmaa siihen, millä tavalla keskustelu luo (uutta) suomalaista lapsuutta, olemme pyrkineet viemään tarkastelun laajempaan historialliseen ja yhteiskunnalliseen kontekstiin. Yhteiskuntatieteellisinä tutkijoina katsomme tehtäväksemme luoda laajaa näkökulmaa suomalaisen yhteiskunnan keskeiselle muutosprosessille, jossa lapsuus sijoitetaan uudella tavalla yhteis-

kuntaan ja samalla määritellään lapsuuden rajoja.

Mitä siis tarkoitamme ”uudella” suomalaisella lapsuudella? Tunnistamme analysoimassamme keskustelussa koululaisten iltapäivähoidosta piirteitä, joita ei aikaisemmin samalla tavalla liitetty lapsiin ja lapsuuteen. Viitataan runsaaseen puheeseen lasten valvonnan ja ohjauksen tarpeesta, lasten yksinolon turmiollisuudesta sekä lasten ajan käytön tehostamisesta. Tulkitsemme puheen pyrkimyksiksi ottaa yhteiskunnan taholta ”käyttämätön resurssi käyttöön” (lasten vapaa-aika), ja samalla uudenaikaiseksi ja laadullisesti syvemmäksi yhteiskunnalliseksi kiinnostukseksi lapsuuteen.

Kansainvälisessä lapsuuden tutkimuksessa puhutaan siirtymästä lapsuuden institutionalisoitumisen uuteen vaiheeseen, jossa ei ole enää niinkään kyse lasten instituutioiden (esim. päivähoito ja koulu) määrällisestä ekspansioista, vaan uudenaikaisesta investoinnista lapsuuteen, jossa lasten aika otetaan tehokkaampaan, yhteiskuntaa (tulevaisuudessa) palvelemaan käyttöön. Uudenaikaisesta intressistä kertoo myös se, ettei esitetä iltapäivähoitoa vanhempien järjestämän hoidon tukena ja täydennyksenä (kuten aikoinaan päivähoitoa rakennettaessa), vaan lapsen välttämättömänä tarpeena. Tanskassa ja Ruotsissa nämä kaksi vaihetta ovat lasten iltapäivähoidon osalta helpompi erottaa toisistaan, koska ekspansiovaihe toteutui jo 1970-luvulla. Suomi tulee tässä suhteessa jälkijunassa, samalla sekoittuvat ekspansion ja laadullisen syventämisen vaiheet keskenään ajallisen päällekkäisyyden vuoksi. Meitä on kiinnostanut erityisesti tämä ”myöhempi” vaihe. Sa-

notaanko tätä kehityssuuntaa sitten uusliberalismiksi vai ei, sitä on mielestämme syytä tarkastella myös kriittisesti.

Yhteiskunnan uudenaikainen intressi lapsuuden ”tehostamiseen” lähentää lapsuutta myös muihin yhteiskunnan instituutioihin, vähentäen lapsuuden ”erillisyyttä” muusta yhteiskunnasta. Samaa puhetta valvonnasta, ohjauksesta ja tehostamisesta kuulee tänä päivänä kaikilla yhteiskunnan sektoreilla.

Vastineen laatija lukee artikkeliamme olettaen meidän lasten haastattelujen avulla väittävän, että julkinen keskustelu on ”väärässä”. Tätä emme tee. Emme tutkijoina ole samaa mieltä tutkimiemme lasten kanssa, sen enempää kuin julkisen keskustelunkaan kanssa. Minkä tahansa ilmiön tutkimista monesta eri näkökulmasta pidetään kuitenkin tänä päivänä suotavana hyvin monimutkaisten ja monitasoisten ilmiöiden ollessa kyseessä – kysymys lasten iltapäivistä on mitä suurimmassa määrin tällainen. Kahden, samasta ilmiöstä puhuvan aineiston asettaminen rinnakkain on siis metodologinen rakennelma, jonka tarkoitus on purkaa auki itsestään selvyyskysymyksiä ja ”avata” ilmiö uusille tavoille nähdä ja tietää. Meistä on ensiarvoisen tärkeää saada myös lasten ääni kuuluville heidän omassa asiassaan.

Emme mielestämme esitä lasten haastatteluja yksipuolisesti. Olemme nostaneet yksinolon ja yksinäisyyden teemat keskeisiksi lasten haastatteluissa ja antaneet niille artikkelissamme runsaasti tilaa. Emme tietoisesti pyri antamaan ruusuista kuvaa lasten (koti-)iltapäivistä. Tutkimukseen valittu näkökulma – arkielämän tutkiminen – osaltaan tekee yksinolosta kuten muista-

kin arjen kokemuksista ”arkisia” ja vähemmän dramaattisia kuin silloin, jos ne irrotetaan sosiaalisista yhteyksistään. Muun muassa tämän takia arkielämän näkökulma on tärkeä. Helsingin Sanomien vuonna 2001 lapsille tekemän kyselyn tulokset olivat muuten hyvin samansuuntaisia aineistomme lasten selonteokojen kanssa.

Kun kirjoittaja väittää meidän yksinkertaistavan ja yleistävän, hän puhuu itse asiassa siitä, mitä tulkitsemme ja esitämme *keskustelun* tekemän: keskustelu puhuu (implisiittisesti) *kai-*

kista lapsista ja *kaikista* kodeista tietynlaisina. Hän on siten tullut siirtäneeksi keskustelun luoman yleistävän asetelman meidän asetelmaksemme. Puhuminen ”kaikista” lapsista ei toki ole yllättävää; tutkimuksen perusteella tiedämme, että lasten ja nuorten kohdalla herkästi yleistetään ääritapauksista kaikkiin lapsiin. Iltapäiväkeskustelu nimenomaan *ei* tee eroa erilaisten lapsiryhmien välille, vaan vakavat riskit liitetään lasten yksinoloon tekemättä eroa erilaisten lasten, perheiden tai tilanteiden välillä. Enimmäkseen julki-

nen keskustelu ei ylipäänsä puhumistaan osasta lapsia vaan ”lapsesta”, joka sellaisenaan edustaa kaikkia lapsia.

Kun meiltä on kysytty, mitä mieltä itse olemme koululaisten iltapäivien järjestämisestä, olemme puhuneet moninaisuuden puolesta, viitaten siihen, että lapset, perheet ja tilanteet ovat erilaisia. Mutta tämä ei ollut artikkelimme teema.

HARRIET STRANDELL –
HANNELE FORSBERG

Toimeentulotuki pois kunnallisveron maksuvälineistä

Antti Parpon analyysi pienituloisten kotitalouksien tulo- ja työttömyysloukuista (YP 1/2006) on mainio aineisto myös keskusteluun pienituloisten verotuksesta. Hänen esimerkkiperheensä olisivat ylta- neet toimeentulotukinormin tasolle ja ylikin työmarkkinatuella, asumistuella ja perhe-etuuksilla, jollei heidän työmarkkinatuestaan olisi peritty kunnallisveroa ja sosiaaliturvamaksuja. Vain yksin asuva olisi tarvinnut pientä toimeentulotukea, jos hänen ansiotulonsa olisivat jääneet alle 100 euron kuukaudessa.

Toimeentulotuen saajien tuloloukku on 100 prosenttia. Jos henkilökohtaisista tuloista alettaisiin periä veroa ja sosiaaliturvamaksuja vasta 10 000 euron vuosituloilla, toimeentulotuen

tarve poistuisi Parpon kuvaamis- tapauksissa. Tietenkin tällaisillekin perheille tulee aikoja, jolloin sosiaalivakuutuksen perusturva ei riitä. Sairaus, ero, muutto, yli varojen eläminen voivat viedä perheen hakemaan ja saamaan toimeentulotukea. Näihin tilanteisiin liittyy usein myös sosiaalityön tarvetta.

Toimeentulotuen normitasoa ei voi useinkaan pitää kohtuullisena. En kuitenkaan käsittele tässä sitä. Totean vain, että poliittisena ongelmana esitetty toimeentulotuen aiheuttama tulotai työttömyysloukku poistuisi, jos henkilökohtaisten tulojen verotus alkaisi vasta niistä tuloista, jotka ylittävät 10 000 euroa vuodessa.

Olen ehdottanut nykyisten kolmen henkilökohtaisen tu-

loveron yhdistämistä yhdeksi progressiiviseksi tuloveroksi. Jokainen tulonsaaja saisi 10 000 euron perusvähennyksen ja muita vähennyksiä ei olisikaan. Kaikki henkilökohtaiset tulot kuuluisivat samalla tavalla tämän veron piiriin. Äitiys- ja vanhempainloman päivärahat, sairauspäivärahat, työttömyyden perusteella maksettavat päivärahat, eläkkeet ja muut ansiotuloa korvaavat rahalliset sosiaalietuudet laskettaisiin yhteen ihmisen ansiotulojen, mutta myös hänen pääomatulojensa kanssa.

Perusvähennyksen ylittävistä tuloista maksettaisiin 40 prosenttia veroa. Siis jos ihmisen kokonaistulot ovat 11 000 euroa vuodessa, hän maksaa veroa 400 euroa, joka on 3,6 prosenttia kokonaistulosta. Kun vuosi-

tulot ovat 20 000 euroa, veroprosentti on 20.

Suurimmista tuloista vero voisi nousta 50–55 prosenttiin riippuen verotuoton tarpeesta. Kun henkilökohtaiset vuositulot nousevat esimerkiksi yli 50 000 euron, perusvähennyksen eli 10 000 euron ylittävien tulojen vero voisi nousta korkeammaksi kuin 40 prosenttia. Kokonaistu-

loistahan vero on näillä tuloilla vasta 32 prosenttia.

Tässä yhden henkilökohtaisen tuloveron järjestelmässä pientuloisten mahdollisuus selviytyä omilla tuloillaan paransi. Toimeentulotuen tarve vähenisi. Sosiaalitoimisto ei joutuisi maksamaan ihmisille toimeentulotukea, jotta he pystyisivät maksamaan kunnallisveronsa.

Suurituloiset maksaisivat veroja maksukykynsä mukaan eikä sen mukaan, ovatko heidän tulonsa ansiotuloja vai pääomatuloja. Työstä, omaisuudesta tai sosiaaliturvasta saadut tulot olisivat samanarvoisia.

KATI PELTOLA